

Ergenlik Döneminde Görülen İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarına Dair Bir İnceleme

A Review of Internalizing Behavior Problems in Adolescence

1. Eda Keser Açıkbaş*,¹

2. Türkan Yılmaz Irmak²

Özet

Ergenlik dönemi farklı gelişim alanlarında önemli değişimlerin ve gelişimsel kazanımların yaşandığı bir gelişim dönemidir. Ergenlik dönemindeki bazı bireyler kendilerini ve çevrelerini olumsuz olarak etkileyen uyum ve davranış sorunları yaşamaktadır. Bu sorunlara ilişkin çeşitli sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmalardan biri Achenbach ve Edelbrock tarafından yapılan ikili sınıflandırma olan; içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış sorunları olarak adlandırılan sınıflandırmadır. Bu sınıflandırmaya göre içselleştirilmiş davranış sorunları bastırılmış duygular, sıkılganlık, kaygılı oluş ve kişilik bozuklukları gibi yüksek denetimli sorunları ifade ederken dışsallaştırılmış davranış sorunları saldırganlık, aşırı hareketlilik ve davranış bozuklukları gibi düşük denetimli davranış sorunlarını ifade etmektedir. Bu çalışma kapsamında ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunları incelenmiş, bu sorunlara ilişkin risk faktörleri biyolojik, bireysel ve bağlamsal faktörler olarak değerlendirilmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında ergenlik dönemindeki içselleştirilmiş davranış sorunları yaygınlık oranlarının araştırılan içselleştirilmiş davranış sorununun türüne (ör. depresyon, anksiyete) ve araştırma yapılan örneklemelere göre değiştiği görülmektedir. Bu inceleme çalışmasında değinilmiş olan biyolojik, bireysel ve bağlamsal faktörlere ilişkin bulguların da ağırlıklı olarak tek bir içselleştirilmiş davranış sorunu üzerinden incelendiği dikkat çekmiştir. Bu doğrultuda ulusal ve uluslararası alanyazında özellikle ergenlik döneminde içselleştirilmiş davranış sorunlarını incelemek üzere daha kapsamlı şekilde daha fazla çalışma yürütülmesine ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik dönemi, içselleştirilmiş davranış sorunları, risk faktörleri.

Abstract

Adolescence is a developmental period characterized by significant changes and developmental gains across various domains. However, some adolescents experience adjustment challenges and behavioral problems that adversely affect themselves and those around them. Behavioral issues are commonly categorized using Achenbach and Edelbrock's dual classification system, which divides them into internalizing and externalizing problems. According to this classification, internalizing problems involve over-controlled behaviors including suppressed emotions, shyness, anxiety, and certain personality disorders, whereas externalizing problems involve under-controlled behaviors such as aggression, hyperactivity, and conduct disorders. This study examines internalizing behavioral problems during adolescence and focusing on associated risk factors across biological, individual, and contextual factors. Findings indicate that the prevalence of internalizing problems varies based on the specific conditions (e.g., depression, anxiety) and the geographical region. Notably, most research emphasizes an internalizing problem rather than exploring them comprehensively across different factors. This gap highlights the need for further studies addressing internalizing behavioral problems during adolescence in both national and international contexts.

Keywords: Adolescence, internalizing problems, risk factors.

Başvuru/Submitted: 29/10/2024

Kabul/Accepted: 18/12/2024

Erken Görünüm/Online Published: 12/01/2025

Atıf/Citation: Keser Açıkbaş, E. ve Yılmaz Irmak, T. (2024). Ergenlik Döneminde Görülen İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarına Dair Bir İnceleme. *Psikolojik Araştırma Perspektifleri Dergisi*, 2(1), <https://doi.org/10.5281/zenodo.14632186>

* Sorumlu Yazar

¹ Dr., Sisifos Psikoloji Danışmanlık ve Araştırma Merkezi, İzmir, Türkiye, edakeseracikbas@gmail.com

² Doç. Dr., Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye, turkan.yilmaz.irmak@ege.edu.tr

Ergenlik dönemi, biyolojik/fizyolojik, psikolojik ve sosyal alanlar açısından çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak ifade edilen ve gelişim dönemleri arasında en belirgin değişimlerin yaşandığı dönemdir (Dolgin, 2014; Renk ve Creasey 2003). Bu açıdan düşünüldüğünde ergenliğin biyolojik değişimlere uyum sağlama, akademik gereklilikleri yerine getirme, kendi cinsiyeti ve karşı cinsiyetle kurulan sosyal ilişkileri düzenleme, kimlik arayışı ve meslek seçimi gibi durumlar nedeniyle ergenler açısından zorlayıcı olduğu düşünülür (Eskin, 2000; Patterson ve McCubbin 1987). Ergenlik dönemindeki bireylerin büyük bir çoğunluğu bu yılları önemli sorunlar yaşamadan geçirirken, bazı ergenler kendilerini ve çevrelerini olumsuz olarak etkileyen psikolojik sorunlar yaşamaktadır (Steinberg, 2013). Ergenlik döneminde bu tür sorunların yaşanması olağan ve geçici olarak kabul edilmektedir. Ancak biyolojik, bireysel ve bağlamsal birtakım faktörler nedeniyle bu sorunların üstesinden gelinmede bazı yetersizlikler oluşabilmekte ve bu durumda ergenlerin yaşadığı söz konusu sorunlar uyum ve davranış sorunları olarak adlandırılmaktadır (Eskin, 2000).

Ergenlik döneminde görülen davranış sorunlarını değerlendirebilmek amacıyla Achenbach ve Edelbrock (1978) çocuk psikopatolojisinde bir sınıflama sistemi geliştirmeyi amaçlamışlar ve bu doğrultuda 1960-1970 yıllarında çocuk ve ergenlerde görülen davranış sorunları ile ilgili yapılan 27 çalışmayı değerlendirmişlerdir. Araştırmacılar yaptıkları bu değerlendirme sonucunda iki geniş kapsamlı davranış sorunu ortaya koymuş ve bu sorunları içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorunlar olarak adlandırmıştır. Buna göre yüksek denetimli olan içselleştirilmiş davranış sorunları; bastırılmış duygular, sıkılganlık, kaygılı oluş ve kişilik bozuklukları gibi dar kapsamlı sorunların bir araya gelmesinden oluşurken, düşük denetimli olan dışsallaştırılmış davranış sorunları; saldırganlık, aşırı hareketlilik ve davranış bozuklukları gibi dar kapsamlı davranış sorunlarının bir araya gelmesinden oluşmaktadır (Albayrak-Kaymak, 1994). Gelişimsel olarak değerlendirildiğinde içselleştirilmiş davranış

sorunlarının daha erken gelişim dönemlerinde görüldüğü, dışsallaştırılmış davranış sorunlarının ise daha geç gelişim dönemlerinde görüldüğü bulgulanmıştır (Vossekuil vd., 2002). Konuya ilişkin yapılan gelişimsel değerlendirmelerde, erken gelişim döneminde içselleştirilmiş davranış sorunları yaşanmasının sonraki yaş dönemlerinde hem içselleştirilmiş hem de dışsallaştırılmış davranış sorunları açısından önemli bir risk faktörü olduğu bulunmuştur (Perle vd., 2013). Bornstein ve diğerleri (2010) tarafından yapılan bir araştırmada 4 yaşında içselleştirilmiş davranış sorunları yaşayan çocukların 10 yaşında içselleştirilmiş davranış sorunları yaşamaya yatkın olduğu ve 14 yaşına gelindiğinde bu durumun dışsallaştırılmış davranış sorunları yaşama konusunda risk oluşturduğu görülmüştür. Benzer olarak yapılan araştırmalarda erken gelişim döneminde görülen çekinikliğin (*withdrawal*) sonraki gelişim dönemlerinde engellenmeye bağlı öfkeye (Rubin vd., 1990), erken gelişim döneminde görülen dürtüsellüğün sonraki gelişim dönemlerinde depresyona (Lengua vd., 1998) ve erken gelişim dönemlerinde görülen saldırganlığın sonraki gelişim dönemlerinde anksiyete ve somatik bozukluklara (Keltner vd., 1995) neden olduğuna ilişkin sonuçlar elde edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarına ilişkin yapılan çalışmaları incelemek, elde edilen bulguları derlemek, derlenen bulguları ergenlerle yürütölen gerek kuramsal gerekse uygulamalı çalışmalar açısından değerlendirerek gelecek çalışmalar için alanyazına katkı sağlamaktır. Bu doğrultuda ilk olarak içselleştirilmiş davranış sorunlarının hangi türleri olduğuna ve ergenlerin içselleştirilmiş davranış sorunları yaşama sıklığına ilişkin bulgular incelenmiştir. Daha sonra ergenlik döneminde içselleştirilmiş davranış sorunlarına yol açan faktörler ele alınmış ve bu faktörler biyolojik, bireysel ve bağlamsal faktörler olarak sınıflandırılarak aktarılmıştır. Son olarak ise ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarının Türleri ve Görülme Sıklığı

Ergenlikte görülen içselleştirilmiş davranış sorunları, içe yönlendirilmiş, nispeten örtük ve gözlemlenemez davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Savi, 2008). Bu sorunların doğrudan gözlemlenemiyor olması tespit edilmelerini zorlaştırmaktadır. Bir çalışmada 15 yaş ve üzerindeki ergenlerin %15'inin içselleştirilmiş davranış sorunları yaşadığı bildirilmektedir (Costello vd., 2005). Avrupa ülkelerinde içselleştirilmiş davranış sorunlarının araştırıldığı bir çalışmada 14-18 yaşları arasındaki ergenlerde içselleştirilmiş davranış sorunları yaygınlığının İzlanda'da %11, Hollanda'da %11, İspanya'da %10, Yunanistan'da %7 ve Romanya'da %2 olduğu bulunmuştur (Drosoulou vd., 2022).

Yakın zamanda Türkiye temsili geniş bir örneklemdaki 6-17 yaşları aralığındaki çocuk/ergenler ve aileleri ile yapılan bir çalışmada içselleştirilmiş davranış sorunlarının görülme sıklığının %10 olduğu bulunmuştur (Aras, 2023). Daha küçük örneklemlerle yapılan diğer çalışmalarda yaygınlık oranlarına bakıldığında %8 ile %14 arasında yaygınlık oranları olduğu görülmektedir (Arslan, 2020; Ertekin-Pınar ve Tel, 2012; Kara ve Selçuk, 2020). Türkiye'de yapılan yaygınlık çalışmalarında örneklem genişliği ve söz konusu içselleştirilmiş davranış sorununun ölçülme şekli (ör. tek bir içselleştirilmiş davranış sorunu olarak mı ölçüldüğü veya genel bir ölçek kullanılarak mı değerlendirildiği gibi) nedeniyle yaygınlık oranlarının farklı coğrafi bölgelere göre veya araştırılan içselleştirilmiş davranış sorunu türüne göre değişkenlik gösterdiği dikkat çekmektedir.

İçselleştirilmiş davranış sorunları arasında en yaygın görülen sorunların depresyon ve anksiyete olduğu bilinmektedir (Beaver, 2008). Yurt dışında yapılan araştırmalarda ergenlerin yaklaşık %32'sinin anksiyete, %3'ünün ağır depresyon ve %25'inin de hafif düzeyde depresyon yaşadığına ilişkin çalışma bulguları mevcuttur (Merikangas vd., 2011; Steinberg, 2013). Türkiye'de yapılan çalışmalarda ise yalnızca depresyon durumunun ölçüldüğü

Çalışmalarda yaygınlık oranlarının %40'lara ulaştığına ilişkin bulgular mevcuttur (Özkul ve Partlak-Günüşen, 2020).

İçselleştirilmiş sorun yaşayan ergenlerin yetişkinlik döneminde anksiyete ve depresyon yaşama riskinin içselleştirilmiş sorun yaşamayan ergenlere göre anksiyete için iki, depresyon için üç kat daha fazla olduğu bilinmektedir (Pine vd., 1998). Yapılan araştırmalarda içselleştirilmiş davranış sorunları olarak ele alınan depresyon ve anksiyete ergen davranışlarına sosyal çekiniklik (*social withdrawal*), üzüntü, korku, düşük benlik saygısı, karamsarlık, umutsuzluk, ilgisizlik ve psikosomatik yakınmalar, düşük özgüven, ie kapanıklık ve intihar düşüncesi gibi farklı şekillerde yansımaktadır (Perle vd., 2013; Steinberg, 2013).

İçselleştirilmiş Davranış Sorunları İçin Risk Faktörleri

İçselleştirilmiş davranış sorunlarının ergenlik döneminde önemli bir artış gösterdiği bilinmektedir (Steinberg, 2013). Ergenlik döneminde görülen bu artış, biyolojik faktörlerin rolünü düşündürmekle birlikte araştırmalar bireysel ve bağlamsal faktörlerin de içselleştirilmiş davranış sorunlarının görülmesine yol açtığını göstermektedir (Cotter vd., 2016; Graber ve Sontang 2009). İçselleştirilmiş sorunlar değerlendirilirken tüm bu faktörlerin bir arada ele alınmış olması daha bütüncül bir değerlendirme imkânı sunacaktır. Bu şekilde bir değerlendirme yapılabilmesi amacıyla bu çalışma kapsamında alanyazında risk faktörleri olarak incelenen çalışma bulguları biyolojik, bireysel ve bağlamsal faktörler olarak sınıflandırılarak aktarılmıştır. İçselleştirilmiş davranış sorunlarında kalıtım ve cinsiyete ilişkin bulgular biyolojik faktörler olarak; öz saygı, empati becerisi, duygu düzenleme, duyguları ifade etme ve duygusal tepki gibi değerkenlere ilişkin bulgular bireysel faktörler olarak ve aile, akran, okul ve kültürel bağlamlara ilişkin bulgular bağlamsal faktörler olarak sınıflandırılmıştır.

İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarında Biyolojik Faktörlerin Rolü

İçselleştirilmiş davranış sorunlarına ilişkin biyolojik faktörler sınıflandırılmasında ilk değinilecek olan biyolojik faktör kalıtım dolayısıyla genlerdir. Ergenlik döneminde içselleştirilmiş davranış sorunları görülmesi ile kalıtım ilişkisinin ikiz çalışmaları ve evlat edinme çalışmaları ile incelendiği görülmektedir (Schaffer, 1996). Bu çalışmalarda kalıtımın rolünü anlamak için çevrenin rolünün de incelenmesine ihtiyaç duyulduğuna değinilmekle birlikte kalıtım ve çevre etkileşiminin ilişkisini ergenlik döneminde ele alan çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Alanyazında rastlanan çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Rice ve diğerleri (2002) tarafından yapılan bir çalışmada 8-17 yaş arasındaki ikizlerde depresif belirtiler incelenmiştir. Sonuçlara göre kalıtımın etkisinin çevreye göre daha fazla olduğu ve 8-10 yaş arasındaki ikizlerde çevre etkisi ön plana çıkarken, 11-17 yaş arasındaki ikizlerde kalıtım etkisinin ön plana çıktığı bulunmuştur. Benzer olarak Haworth ve diğerlerinin (2015) yaptığı başka bir araştırmada 16 yaşındaki 4700 ikize ulaşılmış; öznel iyi oluş (*subjective well-being*) ve depresyon arasındaki ilişkide kalıtım ve çevre etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre depresyon ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin %33-44'ünü kalıtımın açıkladığı görülmüştür. Başka bir evlat edinme çalışmasında yaklaşık 11 haftalıkken evlat edinilmiş 160 çocuk; bebeklik boyunca, 7 yaşında ve 14 yaşında ölçümler alınarak boylamsal desende değerlendirilmiştir. Bebeklik ve orta çocukluk döneminde görülen duyarlı ebeveynlik davranışları, ergenlik döneminde daha az içselleştirilmiş davranış sorunları görülmesini yordamıştır (Van der Voort vd., 2014). Diğer bir deyişle kalıtımın etkisinin olmadığı koşulda bile içinde yaşanılan çevre, ergenlik döneminde içselleştirilmiş davranış sorunları yaşamada veya yaşamamada belirleyici olmaktadır. Kalıtım-çevre etkisi konusunda daha tutarlı bulgulara ulaşmak için daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Yurt içinde kalıtıma ilişkin ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanamamıştır.

İçselleştirilmiş davranış sorunları ile ilişkili olarak biyolojik faktörler içerisinde ele alınan diğeri bir değışken cinsiyettir. Bu konuda yapılan araştırmalar ilk olarak ergenlikte görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarının kadınlarda ve erkeklerde görülme sıklığına değınmektedir. Ergenlik dönemi öncesinde oğlan çocuklarında daha fazla depresyon görülürken ergenlik döneminde bu durum tersine dönmektedir (Wichström, 1999). Erken ergenlikten yetişkinliğe uzanan gelişim döneminde kadınlar erkeklere oranla iki kat daha fazla depresyon bildirmektedir (Nolen-Hoeksema, 2001). Ergenlik döneminde görülen depresyonda cinsiyet farklılaşmasının nedeni/nedenleri kesin olarak bilinmemekle birlikte kadınların depresif sorunları bildirme olasılığının erkeklerden daha fazla olması (Twenge ve Nolen-Hoeksema, 2002) ve toplumsal beklentilerin kadınları daha olumsuz etkilemesi (Steinberg, 2013) gibi nedenlerin cinsiyet farklılıklarına neden olabileceğı ileri sürölmektedir. Bunun yanında Drosopoulou ve diğeri (2022) tarafından beş farklı ölkede költürlerarası yürütölen bir çalışmanın bulgularına göre İzlanda’da ergenler arasında diğeri çalışmalarla tutarlı olarak kadınlar daha fazla içselleştirilmiş davranış sorunları bildirirken, İspanya ve Romanya’da erkekler daha fazla içselleştirilmiş davranış sorunları -özellikle ie çekilme ve somatik yakınma- bildirmiştir. Özetle alanyazındaki çalışma bulgularına bakıldığında ergenlik döneminde kadınların erkeklere göre daha fazla içselleştirilmiş davranış sorunu yaşadığını bildirdiğı görülürken daha az sayıda da olsa bazı bulgular erkeklerin daha fazla içselleştirilmiş davranış sorunu bildirdiğini göstermektedir.

Ergenlik döneminde cinsiyet farklılaşmasını ele alan çalışmalarda cinsiyete göre içselleştirilmiş davranış sorunları yaşanmasının rapor edilmesinin yanında cinsiyet ve kişilik profilleri ilişkisinin de incelendiğı görülürmektedir. Abad ve Forns’un (2008) 12-16 yaş aralığındaki 140 katılımcı ile yaptığı araştırmada içselleştirilmiş davranış sorunu yaşayan ergenlerin cinsiyete ve kişilik profillerine göre farklılaştığı görölmüştür. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre kadınların yaşadığı içselleştirilmiş davranış sorunları düşük sıcaklık (*low*

warmth) ve duygusal istikrarsızlık (*emotional stability*) kişilik profilleri ile ilişkili bulunurken, erkeklerin yaşadığı içselleştirilmiş davranış sorunları yetersiz cesaret (*low boldness*) ve yüksek güvensizlik (*high insecurity*) kişilik profilleri ile ilişkili bulunmuştur. Diğer bir deyişle içselleştirilmiş davranış sorunları yaşayan kadınlar bu sorunları mesafeli duygusal etkileşim kurarak ve değişken duygulanım göstererek yansıtırken erkekler ise utangaçlık ve sosyal korku göstererek yansıtmaktadır.

Ergenlik dönemindeki içselleştirilmiş davranış sorunlarında cinsiyet değişkeninin aile içerisindeki ilişkilere göre nasıl farklılaştığını inceleyen diğer bir çalışma ise Goldner ve Scharf (2012) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar düşük sosyo-ekonomik bölgedeki 19 okulda, 8-12 yaş aralığındaki 222 katılımcı ile yaptığı bir araştırmada katılımcılara “Aile Çiz” testi uygulamış ve çizimleri Kaplan ve Main’in (1986) kodlama sistemini kullanarak değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre oğlan çocuklarının çizdiği anne-baba-çocuk arasındaki mesafe ile içselleştirilmiş davranış sorunları arasında olumlu yönde bir ilişki bulunurken, kız çocuklarının çizdiği anne-baba-çocuk arasındaki mesafe ile içselleştirilmiş davranış sorunları arasında olumsuz yönlü bir ilişki bulunmuştur. Aile resimlerinin çiziminde cinsiyetler arasında görülen bu farklılaşmaya, oğlan çocuklarının ilk ergenlik dönemindeki ayrışma-bireyleşme süreci sonucu hissettikleri üzüntü ve kaygı duygularının, kız çocuklarının ise daha erken ergenliğe girmeleri nedeniyle hissettikleri özerklik ve kendine güven hissinin neden olabileceği ileri sürülmektedir.

Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarına ilişkin yurt içinde yapılan çalışmalar da yurt dışı alanyazın ile tutarlı görülmektedir. Çalışma bulguları kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek oranda içselleştirilmiş davranış sorunları yaşadığını (Aras, 2023; Erol vd., 1998; Kara ve Selçuk, 2020; Özakar-Akça vd., 2018) yansıtırken herhangi bir cinsiyet farklılaşması bulunmayan araştırma bulgusu da bulunmaktadır (Tosun ve Zorlu, 2019). Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarına ilişkin

cinsiyet farklılaşmasının aile içine yansımalarını ebeveynler açısından ele alan Savi'nin (2000) yaptığı diğerk bir çalışmada ise anne ve babalar kız çocuklarının erkek çocuklarına kıyasla daha fazla çekingenlik, anksiyete, depresyon ve içselleştirilmiş davranış sorunları yaşadığını bildirmişlerdir.

İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarında Bireysel Faktörlerin Rolü

Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarına ilişkin yapılan çalışmalarda öz saygı, duygu düzenleme, empati becerisi ve duyguları anlama/duygusal tepki değışkenleri bireysel faktörler olarak sınıflandırılmıştır. Yapılan çalışmalarda en sıklıkla değınilen bireysel faktörün öz saygı olduğu görölmektedir. Ergenliğe giriş ile birlikte öz saygıda önemli ölçüde düşüş olduğu ve buna paralel olarak duygusal problemlerde artış olduğu bilinmektedir (Olivia vd., 2014). Diğerk yandan yetersiz duygu düzenleme becerisi de içselleştirilmiş davranış sorunları ile ilişkili bulunmaktadır (Lougheed ve Hollenstein, 2012). Garnefski ve diğerklerinin (2015) yaptığı bir araştırmada içselleştirilmiş davranış sorunları olan ergenlerin bilişsel duygu düzenleme stratejilerinde kendini suçlama ve derin düşünceye dalma (*ruminatıon*) problemleri yaşadığını görölmüştür. Duygu düzenleme becerisi ile ilişkili olarak engellenmeye karşı düşük toleranslı olma durumu da içselleştirilmiş davranış sorunları yaşanması ile ilişkili bulunmuştur. Mahon ve diğerklerinin (2007) yaptıkları bir araştırmada, içselleştirilmiş davranış sorunları yaşayan ergenlerin engellenmeye karşı düşük tolerans gösterdiği görölmüştür.

Ergenlerin yaşadıkları içselleştirilmiş davranış sorunları ile ilişkilendirilen bir diğerk bireysel faktör empati becerisidir. Bu konuda yapılan araştırmaların bulgularının tutarlı olmadığı görölmektedir. Bazı araştırmalarda empati ve içselleştirilmiş davranış sorunları arasında bir ilişki bulunmazken (Olivia vd., 2014), bazı araştırmalarda empati arttıkça içselleştirilmiş davranış sorunlarının arttığı (Gleason vd., 2009) ve empati becerisine sahip ergenlerin depresif duygu bozukluklarına daha eğilimli olduğu bulunmuştur (O'Connor vd.,

2002). Bu durumda içselleştirilmiş davranış sorunları ve empati becerisinin ilişkisinin incelenmesinde içselleştirilmiş davranış bozuklarının türlerinin ve diğer bireysel faktörlerin göz önünde bulundurulduğu daha fazla sayıda araştırma yapılmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

İçselleştirilmiş davranış sorunları ile ilgili bireysel faktörlerde son olarak duyguları ifade etme ve duygusal tepki vermede zorluk yaşama değişkenlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalar, duygusal değişkenliği ebeveyn-ergen arasında karşılıklı bir süreç olarak değerlendirmeye eğilimli olmakta, bireysel özelliklere daha az önem vermektedir. İkili ilişkide (ebeveyn-ergen) bireysel davranışları ve bireysel olarak ele alınacak duygusal çeşitliliği incelemek, ergenlerin sağlıklı sosyo-duygusal gelişimini değerlendirmeye katkı sağlayacaktır (Morris vd., 2007; Zahn-Waxler vd., 2000). Ergenlerin sergilediği duygusal çeşitlilik, yaşadıkları içselleştirilmiş davranış sorunlarıyla ilişkili olabilir. Van der Giessen ve diğerlerinin (2015) yaptıkları bir araştırma sonucuna göre, ebeveyn-ergen ilişkisinde daha az duygusal çeşitlilik olmasının anne ve ergende içselleştirilmiş davranış sorunlarının daha fazla görülmesini yordadığı bulunmuştur. Bunun yanında annenin duygusal çeşitliliğinin ergenin anksiyete problemlerini yordadığı bulunurken, depresif belirtilerinin yordamadığı bulunmuştur.

İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarında Bağlamsal Faktörlerin Rolü

Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarına ilişkin bağlamsal faktörler aile, akranlar, okul ve kültürel faktörlere ilişkin çalışma bulgularından derlenmiştir. Yapılan çalışmalara ilişkin bulgular aynı sıra ile aşağıda aktarılmıştır.

İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarında Ailenin Rolü. Ergenlik döneminde içselleştirilmiş davranış sorunu yaşama ile en fazla ilişkili görülen bağlamsal faktörün aile olduğu öne sürülmüştür (Graber ve Sontag, 2009). Yapılan araştırmalarda ergenlik döneminde içselleştirilmiş davranış sorunlarındaki artışın, ailedeki uyumsuz ilişkiler, yetersiz

duygusal etkileşim, ebeveynlerin yetersiz destek ve aşırı psikolojik kontrol davranışlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Birmaher vd., 2003; Crawford vd., 2001; Forehand vd., 1998; Rueter vd., 1999). Bu değişkenlere ilişkin bulgular aşağıda aktarılmıştır.

Aile ile ilgili olarak değinilecek ilk değişken psikolojik kontroldür. Bayer ve diğerlerinin (2006) yaptığı bir araştırmada, ebeveynlerin aşırı kontrolcü ve aşırı müdahaleci davranışlarının, çocukların anksiyete ve stres yaşamalarına yol açtığı bulunmuştur. Bu şekilde davranan ebeveynlerin, çocuklarını kendilerine bağımlı kılarak onların baş etme becerisinin gelişmesini engelledikleri için çocuklarının içselleştirilmiş davranış sorunları yaşama olasılığını arttırdığı ileri sürülmektedir. Benzer olarak Kındap ve diğerlerinin (2008) yaptığı bir araştırma sonucuna göre, annenin uyguladığı psikolojik kontrolün kadınlarda hem içselleştirilmiş hem de dışsallaştırılmış sorunları arttırdığı bulunurken, erkeklerde yalnızca dışsallaştırılmış sorunları arttırdığı bulunmuştur.

Aile ile ilişkili olarak ele alınan diğer bir faktör ebeveynlik stilleridir. Yapılan araştırmalarda ebeveynlik stilleri ve ebeveynlik pratiklerinin içselleştirilmiş davranış sorunları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Buna göre içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorunlar ile açıklayıcı-otoriter ebeveynlik arasında ters yönlü bir ilişki bulunurken, izin verici ve otoriter ebeveynlik arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmuştur (Steinberg vd., 2006). Akhter ve diğerlerinin (2011) 8-12 yaş arasında çocukları olan ebeveynler ile yaptıkları bir araştırmada, otoriter ebeveynlik stili uygulayan anne-baba davranışlarının, içselleştirilmiş davranış sorunları yaşanmasını yordadığı görülmüştür.

Aile ile ilişkili olarak ele alınan başka bir faktör aktarım etkisidir. Depresif ebeveynlerin çocuklarının içselleştirilmiş davranış sorunu yaşama riskleri depresif olmayan ebeveynlerin çocuklarına göre daha fazla bulunmaktadır (Watson vd., 2012). Diğer bir deyişle, ebeveynlerinin içselleştirilmiş davranış sorunları yaşaması, çocukları (hem çocukluk dönemi hem de ergenlik döneminde) açısından bir risk faktörüdür. Ebeveynlerin, yaşadıkları

içselleştirilmiş davranış sorunlarını çocuklarına aktarmasında genetik aktarım, bağlamsal stresörler, annenin maruz kalınan uyumsuz duyguları, davranışları ve düşünceleri etkili olmaktadır (Goodman ve Gotlib, 1999). Buna göre içselleştirilmiş davranış sorunları yaşayan ebeveynler, çocuklarının sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamada başarısız olurlar. Ebeveynlerin bu hususta yetersiz kalmaları, çocuklarının gelişimini olumsuz etkilemekte ve çocuklarının diğerlerine ilişkin olumlu sosyal-bilişsel temsiller geliştirmesinde başarısız olmasına yol açmaktadır (Spijkers vd., 2013). Ayrıca bu durum ergenlerin bağlanma temsilleri geliştirmesini de olumsuz olarak etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda, ebeveynlik davranışlarının ve bağlanma temsillerinin içselleştirilmiş davranış sorunları ile ilişkili olduğu görülmüştür (Laible vd., 2004; Tambelli vd., 2012). Ebeveynlerin yaşadığı içselleştirilmiş davranış sorunları uyumsuz ebeveynlik stratejilerine yol açmakta, bu da ergenlerin güvensiz bağlanma temsilleri oluşturmaya neden olarak içselleştirilmiş davranış sorunları yaşama olasılığını arttırmaktadır (Brenning vd., 2012).

İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarında Akranların Rolü. İçselleştirilmiş davranış sorunlarındaki bağlamsal faktörlere ilişkin araştırmalarda aileden sonra en çok üzerinde durulan değişken akran ilişkileri olarak görülmektedir. Ergenlik döneminde yaşanan içselleştirilmiş davranış sorunlarıyla arkadaşlık ilişkisi kalitesi, akran bağlanması, sosyal izolasyon ve zorbalığa maruz kalma arasında ilişki bulunmuştur (Tambelli vd., 2012; Yeung vd., 2012). Olumlu akran ilişkisi olan ergenlerin öz saygılarının yüksek olduğu ve bu nedenle içselleştirilmiş davranış sorunu yaşama olasılıklarının daha düşük olduğu görülmektedir (Olivia vd., 2014). Diğer yandan yapılan bazı araştırmaların bulgularına göre akran ilişkilerinin içselleştirilmiş davranış sorunlarından ziyade dışsallaştırılmış davranış sorunları ile daha fazla ilişkili olduğu bulunmuştur (Dekovic vd., 2004; Van der Voort vd., 2014).

Bağlamsal açıdan daha kapsayıcı bir yorum yapmak için ergenlik döneminde yaşanan içselleştirilmiş davranış sorunlarında aile ve akran ilişkisini bütüncül olarak değerlendirmekte

faıda bulunmaktadır. Aile içinde yaşanan anlaşmazlıklar, ergenlerin anksiyete, depresyon ve düşük öz saygıları ile ilişkilidir. Bu ilişkinin aile alt sistemlerinden farklı derecelerde etkilendiği bilinmektedir. Ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinin iyi olması, evdeki anlaşmazlıklar ile baş edebilme becerisini arttırmakta ve dolayısıyla içselleştirilmiş sorun yaşamada koruyucu bir faktör durumunda olmaktadır (Formoso vd., 2000). Gaertner ve diğerleri (2010) tarafından yapılan ve içselleştirilmiş davranış sorunlarını bütüncül olarak ele alan bir araştırma sonucuna göre, olumlu ebeveynliğin (içten ve ilgili, özerklik imkânı sağlayan, çocuklarının ihtiyaçlarına uyumlu davranışlar) görüldüğü koşulda akran ilişkilerinin kalitesinin içselleştirilmiş sorun yaşama ile bir ilişkisi bulunmazken, olumlu ebeveynliğin görülmediği koşulda ilişkili olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle akran ilişkisinin kalitesi, özellikle yetersiz ebeveyn desteğinin söz konusu olduğu durumda yaşanan içselleştirilmiş davranış sorunlarında önemli bir aracı rol oynamaktadır.

İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarında Okulun Rolü. Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunları ile ilişkili değinilmesi gereken bir diğer bağlamsal faktör okuldur. Okul, özellikle ergenlik döneminde akran ilişkilerinin en yoğun yaşandiğı yerdir. Okulların fiziksel büyüklüğü veya düşük sosyoekonomik bir çevrede yer alması öğrencileri güvensiz hissettirebilmekte ve bu durum-içselleştirilmiş davranış sorunları yaşanmasına neden olabilmektedir (Farrell vd., 2009; Lleras, 2008).

Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarında okul ile ilişkilendirilen önemli bir değişken akademik başarıdır. Ergenlik dönemindeki öğrenciler, başarısız olma kaygısı nedeniyle çaba sarf etmekten kaçınabilir. aba sarf etmekten kaçınma uyumsuz başarı stratejileri (kendini engelleme, görevden kaçma vb.) kullanmaya, uyumsuz başarı stratejileri de düşük akademik başarıya yol açmaktadır. Düşük akademik başarı ise içselleştirilmiş davranış sorunu yaşanma olasılığını arttıran bir risk faktörüdür (Liu vd., 2012). Aunola ve diğerlerinin (2000) 14-15 yaş arasındaki 1185 ğrenci ile yaptığı bir

araştırmada, düşük öz saygının uyumsuz başarı stratejisi kullanmaya neden olduğu ve uyumsuz başarı stratejisi kullanmanın içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorunlarda aracı rol oynadığı bulunmuştur. Görüldüğü üzere bağlamsal olarak incelenen faktörlerde bireysel faktörlerin ortaya çıktığı ve etkileşime girdiği hususlar dikkate alınmakta ve farklı bağlamlara göre değerlendirmeler yapılmaktadır. Örneğin, öz saygı bireysel bir faktör olarak ele alınırken aile ve okul bağlamında içselleştirilmiş davranış sorunları ortaya çıkması açısından da değerlendirilebilir.

İçselleştirilmiş Davranış Sorunlarında Kültürün Rolü. Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarını bağlamsal olarak geniş açıdan ele alan araştırmalarda, içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorunlar yaşamada kültürel farklılıkların olduğu bulunmuştur. Crijnen ve diğerlerinin (1997) 12 ülkede 6-17 yaş arasında çocukları olan ebeveynler ile yaptıkları bir araştırmada, ergenlik döneminde Almanya, İsrail, Hollanda ve İsveç'te ortalamanın altında içselleştirilmiş davranış sorunları görülürken, Jamaika ve Puerto Riko'da ortalamanın üstünde içselleştirilmiş davranış sorunları yaşandığı görülmüştür. Ergenlik dönemi öncesi görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarıyla ilgili yapılan bir diğer araştırmada, içselleştirilmiş davranış sorunlarını değerlendirmede farklı kültürlerdeki ebeveynlerin ve çocukların verdiği yanıtlar incelenmiştir. Yapılan boylamsal araştırmaya Hollandalı, Surinamlı/Antil, Faslı ve Türk ebeveynler ile çocukları katılmışlardır. Araştırmaya katılan ebeveynlerden çocuklarını, çocuklardan ise kendilerini değerlendirdikleri ölçümler alınmış ve yanıtlar karşılaştırılmıştır. Sonuçlara göre Surinamlı ebeveynler çocuklarının daha az içselleştirilmiş sorun yaşadığını bildirirken onların çocukları daha fazla içselleştirilmiş sorun yaşadıklarını bildirmiştir. Diğer yandan Türk ebeveynler çocuklarının daha fazla içselleştirilmiş sorun yaşadığını bildirirken onların çocukları daha az içselleştirilmiş sorun yaşadıklarını bildirmiştir (Van de Looij-Jansen vd., 2011). Ayrıca ergenlik dönemi öncesinde ebeveynler ve çocuklarının yanıtları arasında görülen tutarsızlığın,

erken ergenlikte yaşanan içselleştirilmiş davranış sorunlarını yordadığı bulunmuştur.

Araştırmacılar Surinamlı/Antil ebeveynler ve çocukları arasındaki tutarsızlığın yetersiz ebeveyn-ocuk etkileşiminden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. Türk ebeveynler ve çocukları arasındaki tutarsızlığı ise Türk kültüründe görülen bağımlılık, itaat, konformite ve yetişkinlerin çocuklardan saygı duymasını beklemesi gibi kültürel özellikler nedeniyle çocukların daha az içselleştirilmiş sorun bildirdiği yönünde açıklamışlardır.

Sonuç ve neriler

Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunları ile ilgili yapılan alanyazın incelemesi sonucunda içselleştirilmiş davranış sorunlarının sıklıkla dışsallaştırılmış sorunlar ile birlikte ele alınarak incelendiği görülürken yalnızca içselleştirilmiş davranış sorunlarına odaklanan araştırmaların daha sınırlı olduğu ve bu araştırmalardan ergenlik döneminde işkin faktörlere odaklananlarının ise daha da sınırlı olduğu grlmektedir. Ergenlik dönemindeki içselleştirilmiş davranış sorunlarını araştıran çalışma bulgularına bakıldığında biyolojik, bireysel ve bağlamsal faktörler arasında biyolojik faktörlere ve kalıtıma ilişkin ulusal alanyazında bir çalışmaya rastlanamamıştır. Diğer yandan biyolojik ve bireysel faktörlere de değinilmesi nedeniyle bağlamsal faktörlere değinen çalışmaların daha sıklıkla gerçekleştirildiği grlmektedir. Ancak tüm faktörlerin dahil edildiği kapsamlı çalışmalara da ulusal ve uluslararası alanyazında rastlanamamıştır. Bu doğrultuda ergenlik döneminde içselleştirilmiş davranış sorunlarının ekolojik sistemler perspektifinde incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan alanyazın incelemesinde konu ile ilgili güncel araştırmalara ulusal alanyazında sık rastlanmadığı grlmştr. Ulaşılan çalışmalarda içselleştirilmiş davranış sorunlarının genellikle klinik psikoloji alanında problem davranışı tedavi amaçlı çalışıldığı grlmektedir. Diğer yandan gelişimsel yaklaşım kullanılarak yrtlen araştırmaların oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle ergenlik dönemi içerisinde farklı yaş

aralıklarının incelendiği, ergenlik dönemi öncesi ve sonrasındaki gelişim dönemlerinin bir arada ele alındığı çalışmalar yürütülmesi konuya ilişkin gelişimsel değerlendirmeler yapma imkânı sağlayacaktır. Yapılan kültürler arası çalışmalarda Türk ebeveynlerin ve ergenlerin içselleştirilmiş davranış sorunlarını bildirmesinin, karşılaştırma yapılan diğer kültürlerle göre farklı bulunması, kültürün yansıdığı farklı bağlam ve ilişki düzeylerinde konunun incelenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ancak içselleştirilmiş davranış sorunlarını tek başına ele alarak etiyolojik olarak inceleyen çalışmalar ve söz konusu davranış sorunlarını önleyici ve bu sorunlara müdahale edici yaklaşımlar açısından yapılmış çalışmaların eksikliği, konunun tanımlanmasını ve değerlendirmesini engelleyici bir durum oluşturmaktadır.

Ergenlik döneminde görülen içselleştirilmiş davranış sorunlarında bireysel ve bağlamsal faktörlerin rollerine ilişkin yapılan çalışmalar daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Daha kapsamlı araştırmalar ile ulaşılabilecek daha fazla bulgu ile ergenlik dönemindeki içselleştirilmiş davranış sorunlarına yönelik önleyici müdahale yaklaşımları geliştirilmesi mümkün olacaktır. Alanyazında bu konudaki önleyici müdahale çalışmalarının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan biri olan Pophillat ve diğerleri (2016) tarafından yapılan bir çalışmada 6-8 yaşları arasındaki çocukların içselleştirilmiş davranış sorunları yaşamalarını önlemek amacıyla okul temelli (*school-based*) bir program geliştirmişlerdir. Araştırmacılar 10 hafta süren bu programda çocuklara sosyal-duygusal beceriler ile bilişsel-davranışsal stratejiler öğretmişler ve etkililik çalışması sonucunda çocukların içselleştirilmiş davranış sorunları puanlarında azalma olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışma gibi örneklerin artması alanyazına katkı sağlayacaktır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazar Katkıları: Makalenin Yazımı: **E.K.A.**, Eleştirel İnceleme: **T.Y.I**

Kaynakça

- Abad, J. ve Forns, M. (2008). Personality profile for adolescents at risk for internalizing and externalizing problems. *Psychological Reports*, 103(1), 219-230.
- Achenbach, T. M. ve Edelbrock, C. S. (1978). The classification of child psychopathology: a review and analysis of empirical efforts. *Psychological Bulletin*, 85(6), 1275-1301.
- Akça, S. ., Selen, F., Demir, E. ve Demir, T. (2018). Cinsiyet ve yaş farklılıklarının ergenlerin depresyon, anksiyete bozukluğu, kendine zarar verme, psikoz, travma sonrası stres bozukluğu, alkol-uyuşturucu bağımlılığı ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkili sorunlara etkisi. *Dicle Tıp Dergisi*, 45(3), 255-264.
- Akhter, N., Hanif, R., Tariq, N. ve Atta, M. (2011). Parenting styles as predictors of externalizing and internalizing behavior problems among children. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 26(1), 23-41.
- Albayrak-Kaymak, D. (1994). Kişilerarası davranış biçimlerine dualist bir bakış: içselleştirme ve dışsallaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(32), 35-46.
- Aras, B. N. (2023). *The Prevalence of internalizing problems among children and adolescents: a nationwide study in Türkiye* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Arslan, G. (2021). Measuring emotional problems in Turkish adolescents: Development and initial validation of the Youth Internalizing Behavior Screener. *International Journal of School & Educational Psychology*, 9(2), 198-207.
- Aunola, K., Stattin, H. ve Nurmi, J. E. (2000). Adolescents' achievement strategies, school adjustment, and externalizing and internalizing problem behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(3), 289-306.
- Bayer, J. K., Sanson, A. V. ve Hemphill, S. A. (2006). Parent influences on early childhood internalizing difficulties. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27(6), 542-559.
- Beaver, B. R. (2008). A positive approach to children's internalizing problems. *Professional Psychology: Research and Practice*, 39(2), 129-136.
- Birmaher, B., Williamson, D. E., Dahl, R. E., Axelson, D. A., Kaufman, J., Dorn, L. D. ve Ryan, N. D. (2003). Clinical presentation and course of depression in youth: does onset in childhood differ from onset in adolescence?. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 43(1), 63-70.
- Bornstein, M. H., Hahn, C. S. ve Haynes, O. M. (2010). Social competence, externalizing, and internalizing behavioral adjustment from early childhood through early

- adolescence: developmental cascades. *Development and Psychopathology*, 22(04), 717-735.
- Brenning, K., Soenens, B., Braet, C. ve Bal, S. (2012). The role of parenting and mother-adolescent attachment in the intergenerational similarity of internalizing symptoms. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(6), 802-816.
- Costello, E. J., Egger, H. ve Angold, A. (2005). 10-year research update review: the epidemiology of child and adolescent psychiatric disorders: I. Methods and public health burden. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 44(10), 972-986.
- Cotter, K. L., Wu, Q. ve Smokowski, P. R. (2016). Longitudinal risk and protective factors associated with internalizing and externalizing symptoms among male and female adolescents. *Child Psychiatry & Human Development*, 47(3), 472-485.
- Crawford, T. N., Cohen, P., Midlarsky, E. ve Brook, J. S. (2001). Internalizing symptoms in adolescents: Gender differences in vulnerability to parental distress and discord. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 95-118.
- Crijnen, A. A., Achenbach, T. M. ve Verhulst, F. C. (1997). Comparisons of problems reported by parents of children in 12 cultures: total problems, externalizing, and internalizing. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(9), 1269-1277.
- Deković, M., Buist, K. L. ve Reitz, E. (2004). Stability and changes in problem behavior during adolescence: Latent growth analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(1), 1-12.
- Dolgin K. G. (2014). Ergenliğin Sosyal Bağlamı. Duygu Özen (Ed.). *Ergenlik Psikolojisi* içinde (s. 34-72). Kaknüs Yayınları.
- Drosopoulou, G., Vlasopoulou, F., Panagouli, E., Stavridou, A., Papageorgiou, A., Psaltopoulou, T., ... ve Tsitsika, A. K. (2022). Cross-National comparisons of internalizing problems in a cohort of 8952 adolescents from five European countries: The EU NET ADB Survey. *Children*, 10(1), 1-14.
- Erol, N., Kılıç, C., Ulusoy, M., Keçeci, M. ve Şimşek, Z. (1998). *Türkiye ruh sağlığı profili*. Sağlık Bakanlığı.
- Ertekin-Pınar, Ş. ve Tel, H. (2012). İlköğretim 4.-7. sınıf öğrencilerinin depresyon düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki. *Cocuk ve Genclik Ruh Sağlığı Dergisi*, 19(2), 69-80.

- Eskin, M. (2000). Ergen ruh sağlığı sorunları ve intihar davranışıyla ilişkileri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(4), 228-234.
- Farrell, L., Sijbenga, A. ve Barrett, P. (2009). An examination of childhood anxiety depression and self-esteem across socioeconomic groups: a comparsion study between hight and low socio-economic status school communities. *Advances in School Mental Health Promotion*, 2(1), 5-19.
- Forehand, R., Biggar, H. ve Kotchick, B. A. (1998). Cumulative risk across family stressors: Short-and long-term effects for adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26(2), 119-128.
- Formoso, D., Gonzales, N. A. ve Aiken, L. S. (2000). Family conflict and children's internalizing and externalizing behavior: Protective factors. *American Journal of Community Psychology*, 28(2), 175-199.
- Gaertner, A. E., Fite, P. J. ve Colder, C. R. (2010). Parenting and friendship quality as predictors of internalizing and externalizing symptoms in early adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1), 101-108.
- Garnefski, N., Kraaij, V. ve van Etten, M. (2005). Specificity of relations between adolescents' cognitive emotion regulation strategies and internalizing and externalizing psychopathology. *Journal of Adolescence*, 28(5), 619-631.
- Gleason, K. A., Jensen-Campbell, L. A. ve Ickes, W. (2009). The role of empathic accuracy in adolescents' peer relations and adjustment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(8), 997-1011.
- Goldner, L. ve Scharf, M. (2012). Children's family drawings and internalizing problems. *The Arts in Psychotherapy*, 39(4), 262-271.
- Goodman, S. H. ve Gotlib, I. H. (1999). Risk for psychopathology in the children of depressed mothers: a developmental model for understanding mechanisms of transmission. *Psychological Review*, 106(3), 458-490.
- Graber, J. A. ve Sontag, L. M. (2004). Internalizing problems during adolescence. In Lerner R. M. & Steinberg, L. (Eds.) *Handbook of adolescent psychology* (pp. 642-682) John Wiley & Sons.
- Haworth, C., Carter, K., Eley, T. C. ve Plomin, R. (2015). Understanding the genetic and environmental specificity and overlap between well-being and internalizing symptoms in adolescence. *Developmental Science*, 20(2), 1-9.

- Keltner, D., Moffitt, T. E. ve Stouthamer-Loeber, M. (1995). Facial expressions of emotion and psychopathology in adolescent boys. *Journal of Abnormal Psychology*, 104(4), 644-652.
- Laible, D. J., Carlo, G. ve Roesch, S. C. (2004). Pathways to self-esteem in late adolescence: The role of parent and peer attachment, empathy, and social behaviours. *Journal of Adolescence*, 27(6), 703-716.
- Lengua, L. J., West, S. G. ve Sandler, I. N. (1998). Temperament as a predictor of symptomatology in children: Addressing contamination of measures. *Child Development*, 69(1), 164-181.
- Liu, J., Zhou, Y. ve Li, D. (2012). School adjustment and internalizing problems in Chinese adolescents: implications of social change. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(4), 657-666.
- Lleras, C. (2008). Hostile school climates: Explaining differential risk of student exposure to disruptive learning environments in high school. *Journal of School Violence*, 7(3), 105-135.
- Lougheed, J. P. ve Hollenstein, T. (2012). A limited repertoire of emotion regulation strategies is associated with internalizing problems in adolescence. *Social Development*, 21(4), 704-721.
- Kara, B. ve Selçuk, B. (2020). Under poverty and conflict: Well-being of children living in the east of Turkey. *American Journal of Orthopsychiatry*, 90(2), 246-258.
- Kındap, Y., Sayıl, M. ve Kumru, A. (2008). Anneden algılanan kontrolün niteliği ile ergenin psikososyal uyumu ve arkadaşlıkları arasındaki ilişkiler: Benlik değerinin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 95-110.
- Mahon, N. E., Yarcheski, A., Yarcheski, T. J. ve Hanks, M. M. (2007). Relations of low frustration tolerance beliefs with stress, depression, and anxiety in young adolescents. *Psychological Reports*, 100(1), 98-100.
- Merikangas, K. R., He, J. P., Burstein, M., Swanson, S. A., Avenevoli, S., Cui, L., Benjet, C., Georgiades, K. ve Swendsen, J. (2010). Lifetime prevalence of mental disorders in US adolescents: results from the National Comorbidity Survey Replication–Adolescent Supplement (NCS-A). *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 49(10), 980-989.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388.

- Nolen-Hoeksema, S. (2001). Gender differences in depression. *Current Directions in Psychological Science*, 10(5), 173-176.
- O'Connor, L. E., Berry, J. W., Weiss, J. ve Gilbert, P. (2002). Guilt, fear, submission, and empathy in depression. *Journal of Affective Disorders*, 71(1), 19-27.
- Oliva, A., Parra, Á. ve Reina, M.C. (2014). Personal and Contextual Factors Related to Internalizing Problems During Adolescence. *Child Youth Care Forum* 43(4), 505–520.
- Özkul, B. ve Partlak-Günüşen, N. (2020). Lise öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığının ve etkileyen etkenlerin incelenmesi: Epidemiyolojik bir araştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(2), 203-210.
- Patterson, J. M. ve McCubbin, H. I. (1987). Adolescent coping style and behaviors: Conceptualization and measurement. *Journal of Adolescence*, 10(2), 163-186.
- Perle, J. G., Levine, A. B., Odland, A. P., Ketterer, J. L., Cannon, M. A. ve Marker, C. D. (2013). The association between internalizing symptomology and risky behaviors. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 22(1), 1-24.
- Pine, D. S., Cohen, P., Gurley, D., Brooks, J. ve Ma, Y. (1998). The risk for early-adulthood anxiety and depressive disorders in adolescents with anxiety and depressive disorders. *Archives of General Psychiatry*, 55, 56–64.
- Pophillat, E., Rooney, R. M., Nesa, M., Davis, M. C., Baughman, N., Hassan, S. ve Kane, R. T. (2016). Preventing internalizing problems in 6–8 year old children: A universal school-based program. *Frontiers in Psychology*, 7(1928) 1-13.
- Renk, K. ve Creasey, G. (2003). The relationship of gender, gender identity, and coping strategies in late adolescents. *Journal of Adolescence*, 26(2), 159-168.
- Rice, F., Harold, G. ve Thapar, A. (2002). The genetic aetiology of childhood depression: a review. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(1), 65-79.
- Rubin, K. H., LeMare, L. J. ve Lollis, S. (1990). Social withdrawal in childhood: Developmental pathways to peer rejection. *Peer Rejection in Childhood*, 217-249.
- Savi, F. (2008). *12-15 yaş arası ilköğretim öğrencilerinin davranış sorunları ile aile işlevleri ve anne-baba kişilik özellikleri arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Schaffer, H. R. (1996). *Social development*. Blackwell Publishing.
- Spijkers, W., Jansen, D. E. ve Reijneveld, S. A. (2013). Parental internalizing problems in a community sample: association with child psychosocial problems. *The European Journal of Public Health*, 24(1) 11-15.

- Steinberg, L. (2013). Ergenlikte Psikososyal Sorunlar. Figen Çok (Ed.). *Ergenlik* (s. 481-520) içinde. İmge Yayınları.
- Steinberg, L., Blatt-Eisengart, I. ve Cauffman, E. (2006). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful homes: A replication in a sample of serious juvenile offenders. *Journal of Research on Adolescence*, 16(1), 47-58.
- Rueter, M. A., Scaramella, L., Wallace, L. E. ve Conger, R. D. (1999). First onset of depressive or anxiety disorders predicted by the longitudinal course of internalizing symptoms and parent-adolescent disagreements. *Archives of General Psychiatry*, 56(8), 726-732.
- Tambelli, R., Laghi, F., Odorisio, F. ve Notari, V. (2012). Attachment relationships and internalizing and externalizing problems among Italian adolescents. *Children and Youth Services Review*, 34(8), 1465-1471.
- Tosun, Ü. ve Zorlu, A. (2019). İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin kaygı ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Folklor/Edebiyat*, 25(97), 744-780.
- Twenge, J. M. ve Nolen-Hoeksema, S. (2002). Age, gender, race, socioeconomic status, and birth cohort difference on the children's depression inventory: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Psychology* 111(4), 578-588.
- Van de Looij-Jansen, P. M., Jansen, W., de Wilde, E. J., Donker, M. C. ve Verhulst, F. C. (2011). Discrepancies between parent-child reports of internalizing problems among preadolescent children: Relationships with gender, ethnic background, and future internalizing problems. *The Journal of Early Adolescence*, 31(3), 443-462.
- Van der Giessen, D., Hollenstein, T., Hale, W. W., Koot, H. M., Meeus, W. ve Branje, S. (2015). Emotional variability in mother-adolescent conflict interactions and internalizing problems of mothers and adolescents: Dyadic and individual processes. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(2), 339-353.
- Van der Voort, A., Linting, M., Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., Schoenmaker, C. ve van Ijzendoorn, M. H. (2014). The development of adolescents' internalizing behavior: Longitudinal effects of maternal sensitivity and child inhibition. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(4), 528-540.
- Vossekuil, B., Fein, R. A., Reddy, M., Borum, R. ve Modzeleski, W. (2002). *The final report and findings of the Safe School Initiative*. US Secret Service and Department of Education.

- Watson, K. H., Potts, J., Hardcastle, E., Forehand, R. ve Compas, B. E. (2012). Internalizing and externalizing symptoms in sons and daughters of mothers with a history of depression. *Journal of Child and Family Studies*, 21(4), 657-666.
- Wichstr m, L. (1999). The emergence of gender difference in depressed mood during adolescence: the role of intensified gender socialization. *Developmental Psychology*, 35(1), 232-245.
- Yeung Thompson, R. S. ve Leadbeater, B. J. (2013). Peer victimization and internalizing symptoms from adolescence into young adulthood: Building strength through emotional support. *Journal of Research on Adolescence*, 23(2), 290-303.
- Zahn-Waxler, C., Klimes-Dougan, B. ve Slattery, M. J. (2000). Internalizing problems of childhood and adolescence: Prospects, pitfalls, and progress in understanding the development of anxiety and depression. *Development and Psychopathology*, 12(03), 443-466.

Extended Abstract

Adolescence is recognized as a transitional period from childhood to adulthood, encompassing biological/physiological, psychological, and social domains and characterized by some of the most significant changes among developmental stages (Dolgin, 2014; Renk & Creasey, 2003). While the majority of adolescents navigate this period without major issues, some experience psychological problems that negatively impact both themselves and their surroundings (Steinberg, 2013). In an effort to assess behavioral problems observed during adolescence, Achenbach and Edelbrock (1978) sought to create a classification system for child psychopathology. They reviewed 27 studies on behavioral problems in children and adolescents conducted between 1960 and 1970 and ultimately identified two broad categories of behavioral problems: internalizing and externalizing problems. This study focuses exclusively on internalizing behavioral problems observed during adolescence.

Types and Prevalence of Internalizing Behavioral Problems

Internalizing problems observed during adolescence are described as inward-directed, relatively covert, and unobservable behaviors (Savi, 2008). The difficulty in directly observing these behaviors complicates their detection. A recent study conducted in Türkiye among a nationally representative sample of children and adolescents aged 6-17 and their families found a prevalence of 10% for internalizing problems (Aras, 2023). Other studies with smaller samples have reported prevalence ranging from 8% to 14% (Arslan, 2020; Ertekin-Pınar & Tel, 2012; Kara & Selçuk, 2020).

Risk Factors for Internalizing Behavioral Problems

2.1 Role of Biological Factors in Internalizing Behavioral Problems

The biological factors considered in internalizing problems include genetics and gender. A study by Rice et al. (2002) on depressive symptoms in twins aged 8-17 showed that genetics had a greater impact than the environment, with environmental influences being

more prominent in twins aged 8-10, while genetic effects became more prominent from ages 11-17. Similarly, a study by Haworth et al. (2015) on 4.700 16-year-old twins found that genetics explained 33-44% of the relationship between well-being and depression.

Gender differences in internalizing problems during adolescence were explored in a study by Abad and Forns (2008) among 140 adolescents aged 12-16. Results indicated that internalizing problems in females were associated with personality traits like low warmth and emotional instability, while for males, internalizing problems were associated with low boldness and high insecurity. Studies in Türkiye on internalizing problems during adolescence reflect similar findings to international research, with studies indicating higher rates of internalizing problems among females compared to males (Aras, 2023; Erol et al., 1998; Kara & Selçuk, 2020; zakar-Aka et al., 2018), while some found no significant gender differences (Tosun & Zorlu, 2019).

Role of Individual Factors in Internalizing Behavioral Problems

When examining the relationship between internalizing problems and personality traits during adolescence, variables such as self-esteem, emotion regulation, and empathy have been considered. In a study by Garnefski et al. (2015), adolescents with internalizing problems exhibited difficulties with cognitive emotion regulation strategies, such as self-blame and rumination. Mahon et al. (2007) found that adolescents with internalizing problems displayed low tolerance for frustration. Findings on the role of empathy in internalizing problems are inconsistent; some studies found no relationship between empathy and internalizing problems (Olivia et al., 2014), while others found that increased empathy was associated with more internalizing problems (Gleason et al., 2009). Additionally, some studies suggest that adolescents with high empathy may be more prone to depressive mood disorders (O'Connor et al., 2002).

Role of Contextual Factors in Internalizing Behavioral Problems

Family and Internalizing Behavioral Problems. Family is the most influential contextual factor associated with internalizing problems during adolescence (Graber & Sontag, 2009). Research has found that increased internalizing problems in adolescence stem from dysfunctional family relationships, inadequate emotional interaction, lack of parental support, and excessive psychological control (Birmaher et al., 2003; Crawford et al., 2001; Forehand et al., 1998; Rueter et al., 1999). Parenting styles and practices have also been associated with internalizing problems. Studies have shown an inverse relationship between authoritative parenting and internalizing and externalizing problems, while permissive and authoritarian parenting were positively correlated with these problems (Steinberg et al., 2006).

Peer Relationships and Internalizing Behavioral Problems. After family, peer relationships are the most frequently studied contextual factor associated with internalizing problems. During adolescence, internalizing problems are linked to friendship quality, peer attachment, social isolation, and exposure to bullying (Tambelli et al., 2012; Yeung et al., 2012). Adolescents with positive peer relationships tend to have higher self-esteem, which serves as a protective factor against internalizing problems (Olivia et al., 2014). However, studies suggest that peers may have a more substantial influence on externalizing rather than internalizing problems (Dekovic et al., 2004; Van der Voort et al., 2014).

School and Internalizing Behavioral Problems. School is another context associated with internalizing problems during adolescence. Adolescents may avoid effort due to fear of failure, leading to the use of maladaptive achievement strategies (e.g., self-handicapping, task avoidance), which in turn contributes to low academic performance—a risk factor for internalizing problems (Liu et al., 2012). A study by Aunola et al. (2000) among 1,185 students aged 14-15 found that low self-esteem led to the use of maladaptive achievement strategies, which mediated internalizing and externalizing problems.

Culture and Internalizing Behavioral Problems. Studies examining internalizing problems from a broad contextual perspective have shown cultural differences. In a study by Crijnen et al. (1997) involving parents of children aged 6–17 across 12 countries, Germany, Israel, the Netherlands, and Sweden were found to have below-average levels of internalizing problems, whereas Jamaica and Puerto Rico exhibited above-average levels.

Conclusion

This review of the literature on internalizing problems during adolescence reveals that these issues are often examined in conjunction with externalizing problems. Studies that focus solely on internalizing problems specific to adolescence are relatively few. Among studies on internalizing problems, contextual factors, particularly family-related factors, have received the most attention. Future research focusing on biological and individual factors in relation to internalizing problems in adolescence remains essential.